

MONITOR

Na R. P. 1774.

Nro: XXXII.

Dnia 20. Kwietnia.

Kontinuacya o Zbytku.

POwiedziawſzy o zbytku w ogolności, podobno można o nim doſkonaley ſądzić, kiedy ſię poſtąpi z powſzechnego do ſzczegulnego. Naypierwey między niepomyślnościami, ktore przynoſi zbytek niepotrzeba liczyć Pałacow y innych Budynkow tak w Miaſtach iako y na Wſiach, iakakolwiek koſztowność w nich poſtrzeże ſię,

ponieważ niewiele ieſt takich Obywatelow, ktorzyby doſyć prożnemi byli do niſzczenia ſiebie przez wyſtawianie wielkich y pięknych Domow, zazwyczay ie wyſtawuią na ten czas, gdy ſię doſyć na mocy czuią, y mogą bez naruſzenia ſwego dziedzictwa, przynieść dla ſiebie y Potomkow ſwoich rozkoſz pięknego Mieſzkania. Można bez wątpienia położyć w liczbie dobr świata, zyſk dziedziczenia y używania Domu dobrze opatrzonego, nadewſzyſtko, ieżeli go można używać całe życie. Powſzechność znayduie nawet w tym ſwoie pożytki.

Nie maſz porządnego Miaſta, ktoreby nie miało tym wdzięczności, co ſzukaiąc własney ſwoiey wygody, pomagaią do Jego piękności przez wſpaniałość ſwoich Budynkow y powiękſzaią w tym ſamym czaſie Jego ozdoby. Znayduią ſię

Kraie

Kraie, gdzie przez mądrą politykę pozwalaią rożnych Przywileiow takim, ktorzy przyozdabiaią Miasto nowemi y rozległemi Domami, są y takie, gdzie Skarb publiczny naznacza płacę komukolwiek z tych, co przedsiębiorą iakowe podobne Dzieło, byle było na wzor potwierdzone przez biegłych Architektow tym końcem wyznaczonych. Dobraby zatym rzecz była, aby ci wszyscy, ktorzy nie umieią sobie przepisać granic swoich wydatkow, umieli przynaymniey zaszczyt sobie uczynić, obracaiąc okazałość swoią na wystawienie wspaniałych Domow, á przez to, szaleństwo zbytku odmieniłoby się z Ich strony na powszechny pożytek.

Z drugiey strony nie należy kłaść w liczbie złego, ktore przynosi zbytek, naczynia y robot złotych y srebrnych, bo to nie iest utrata srebra, ale tylko zamiana. Jeżeli za-

żadnego nie przynosi dochodu, iest to przynaymniey pociecha dla Ludzi żyiących wygodnie, y sposob dla nich do dania dobrego obrazu swoich dostatkow, co więcey, idzie tu o interes y pożytek powszechny, ponieważ w tych potrzebach w iakich się Państwo znaydować może, ci pospolici Ludzie maią przez ten sposob czym go ratować, nie żeby mieli utracać cenę onego y Kapitał, ale tak że to są dla nich ustanowione fundusze przynoszące intratę iako się dzieie w niektorych Państwach. Chciałby podobno rownie kto mowić o drogich kamieniach czyli kleynotach, ponieważ to są rzeczy drogie, ktore się nie psuią z czasem, ale rzecz cale odmienná.

Perły y drogie Kamienie, ceny y szacunku nie maią wewnętrznego, ale tylko maią szacunek od zdania pochodzący y mniemania Ludzi: szacunek taki, ktory iest podległy

nie

nie ustanney rożnicy y codziennie podlega rozmaitym odmianom. Nie dla tego ażeby można było zarzucić iż szacunek złota y srebra, zawist podobnie od mniemania: ale że z tych kruszcow robią monetę, to iest sposob naypożytecznieyszy, à prawie koniecznie potrzebny do utrzymania handlu, wszystkie prawie Narody Ziemskie wspolnie mu nadały tak trwały kredyt, że ustać nie może chyba wraz z światem. Nie można podobnie mowić o perłach y drogich kamieniach, ich cena y szacunek będą zawsze niepewne, ale podległe odmianom ustanowienia rozsądkowego, Przydać do tego, że przemyst Ludzki za naszych czasow przyszedł do zmyślania pereł, dyamentow y innych Kamieni tak sztucznie, że sami pod czas Jubilerowie z trudnością rozeznawaią prawdziwe od fałszywych.

Zby-

Zbytek zaś więcey pokrzywdza publiczne dobro przez używanie rzeczy ſzacownych, ktore nie rodzą ſię ani robią ſię w Kraiu, à przecież pſuią ſię. Takie ſą w Polſzcze Sukna y Płotna cienkie, materyie iedwabne, koronki cieńkie, galony, y tyſiączne inne wymyſły, z ktorych niektore nie maią za cel iako tuczyć prożność Męſzczyzn y Niewiaſt. Potrzeba ie zaciągać z zagranicy y drogo przepłacać, à przez to uſtawicznie otwiera ſię Brama do wyprowadzenia złota y ſrebra nieznacznie z Kraiu ze ſzkodą Jego, dla zbogacenia Cudzoziemcow z pokrzywdzeniem Obywatelow, ktorzy ubożeią przez prożność. Proſzę mi powiedzieć, co ſię ſtanie po niedługim czaſie z kołnierzem koronek Brabańckich, albo garniturem, ktory koſztował bardzo drogo. Porzuca ſię ta bogata Sukniа, za ktorą wydano tak wiele pie-

pieniędzy: Czyliż nie prawda? że to wszystko psuie się u czasie, albo zniesione iest przez modę z czasem. Tu mieszka prawdziwy zbytek, ktorego ani potrzeba, ani wygoda, ani ochędostwo nie wyciąga. A iakoż zapobiedz tey chorobie? Przez Prawa na zbytek ustanowione. Wiemy że te Prawa nazywaią się Czterodniowe. Wiemy z doświadczenia że te Prawa są słabym nad to sposobem do zaradzenia tey wadzie. Dla uleczenia tey namiętności potrzeba dać poznać bogatym młodym Panom y Damom, oraz im dowieść, iakię dobro dla Oyczyzny uczynić mogą porzucaiąc zbytek tak szkodliwy Państwu, ktory wiele traci pieniędzy na zaciągnienie z zagranicy towarow drogich y zbywaiących, ktore prętko psuią się, albo ie okrucieństwo mody zawsze nie stateczne w krotce nie użytecznemi czyni.

Przy-

Przykłady Ich więcey uczynią ſkutku, niżeli wſzyſtkie na zbytek Prawa; Będą ieſzcze mieli przed Oyczyzną zaſługę, ieżeli żartować zechcą z Ludzi miernych doſtatkow, ktorzy zadoſyć czynią ſwoiey prożności aż do tego punktu, że częſto ich własne nie wyſtarczaią dochody y muſzą brać z Kapitału.

Tu ieſt nayznacznieyſzy punkt do nauczania bogatey młodzieży oſobliwie w czaſie ich młodości, że roſtropna oſzczędność bez ſkępſtwa ieſt wielką dla nich y dla Oyczyzny cnotą.

Reſzta Potym.

 

